

80 krajc., — „Letopis za leto 1880.“ (seznanje 24³/₄ pól) 1 gold.

Za tekoče leto marljivo se tiska prof. Erjavčeva šolska knjiga s podobami „Živalstvo“ v tiskarni Mercy-evi v Pragi, od katere se uže tiska 9. pól, — v tiskarni Blaznikovi pa prof. Šumanova „Slovnica slovenska“.

Politične stvari.

Baron Conrad, c. k. naučni minister,

kot ces. kralj. deželni predsednik Kranjski

leta 1869. o šolskih zadevah.

Ona leta, ko je deželni zbor kranjski najbolj na vlado pritiskal, da slovenščina v uradih in šolah dobi pravice, ki jej po ustavi gredó in je dr. Bleiweis v soglasji z narodnimi poslanci predlagal različne postavne načrte za ljudske šole, preparandijo, gimnazije in realko in pa akademijo pravoznanstveno v Ljubljani, bil je baron Conrad, zdaj minister za nauk in bogočastje, c. kr. deželni predsednik v Ljubljani, kjer je marljivo se udeleževal obravnav deželnega zbora.

V deželnem zboru leta 1869. so bile posebno živahne razprave o tem, da vendar enkrat se odpró vrata ravnopravnosti slovenskemu jeziku v šole.

Ko je v 13. seji dr. Bleiweis v svojem govoru potožil, koliko let Slovenci uže brezvspešno koledvajo za ravnopravnost svojega jezika, je začudenje izrekel, da ministerstvo, v opravičenje svoje, da od deželnega zbora sklenjene šolske postavne ni predložil cesarju v potrjenje, prav s tistim glasovitim paragrafom (§. 19. temeljnih državnih postav) pobija pravico slovenskega jezika v šolah na Kranjskem, kjer le 6 odstotkov Nemcev, 94 odstotkov pa Slovencev prebiva, s katerim mi zagovarjamo ravnopravnost narodnega našega jezika. „Nimate sposobnih profesorjev“, „nimate slovenskih šolskih knjig“, „utrakvizem nasprotuje zdravi pedagogiki“ itd., to so leta 1861., ko je nad 20.000 narodnih mož iz vseh pokrajin slovenskih ministru Schmerligu spomenico izročili za vresničenje ravnopravnosti v šolah in uradih, bile tiste fraze, s katerimi je vlada konsekvntno odbijala pravične zahteve Slovencev, in jih večinoma še dandanes odbija tako, da smo Slovenci res „unicum“ v Avstriji! In vendar je c. k. deželni predsednik kranjski baron Conrad v 18. seji deželnega zbora leta 1869., ko je šlo za učni jezik v šolah na Kranjskem, v imenu vladnem lepe obljube delal, ki so še danes obljube, čeravno ves svet vé, da imamo profesorjev domačinov za slovenska predavanja popolno sposobnih še več kakor treba, — da imamo šolskih slovenskih knjig uže obilo, in kar jih je še treba, jih dobimo takoj,*) — da je znanstvena terminologija za srednje šole ustanovljena, na kratko

*) Uže pred 6 leti — v zboru kranjskem leta 1875. — je dr. Bleiweis našteval slovenske šolske knjige od ministerstva potrjene: Janežičevo „slovnico“ za vse razrede gimnazije, — Šolarjev „slovar“, — tri knjige z veronauk od Lesarja, — „živalstvo“ od prof. Erjavca, — „rastlinstvo“ od prof. Tuška, — „Občni zemljepis“ od prof. Jesenka, — „kratak popis cesarstva Avstrijskega in njegovih dežel posebej“ od Cigaleta, — „Matica slov.“ je poleg teh knjig izdala atlante, več Schödlerjevih knjig kot pomočnih šolskih knjig in pripravlja zdaj še druge. Naj vlada le izreče besedo, da se slovenskemu jeziku odpró vrata v šole, takoj bodo tudi knjige in to prav dobre knjige narejene iz lastne moči Matičine, a brez ozira na dunajski — „Schulbücher-Verlag“.

rečeno, da je slovenski jezik, v katerem imamo za vse stroke časnikov, tako izobražen, da v deželnem zboru kranjskem iz ust narodnih poslancev v nobeni obravnavi ne slišiš nemške besede, ampak je slovenski jezik v vsem zborov jezik. In če je vse to resnica, s katero pravico se Slovincem pridržuje ravnopravnost njihovega jezika v vseh vrstah šol?! Ali odbijanje ravnopravnosti se ne godí samo „ad majorem Germaniae gloriam“? Ali gosp. minister Conrad ne bode nam zdaj „roke podal“ v dosego vsega tega, kar je leta 1869., tedaj pred 12 leti, kot deželni predsednik kranjski obetal Slovincem, ko je v 18. seji deželnega zbora o slovenščini v šolah govoril tako-le:

„Die Regierung ist weit entfernt, zu glauben, dass die Möglichkeit einer vollendeten Bildung durch die Mittel und höheren Schulen für die slovenische Bevölkerung in ihrer Sprache nicht bestehen und angebahnt werden kann. Sie will diese Möglichkeit auch nicht als ein „ad graecas calendas“ verschobenes Ziel betrachten, oder was dazu geschehen kann, blos nicht hindern; sie wird vielmehr gerne die Hand dazu bieten, dieses Ziel zu erreichen, wie es in anderen Ländergebieten in analogen Fällen geschah, und wie man anerkennen muss, dass in dieser Beziehung in den letzten Jahren auch hier schon sehr viel vorbereitet wurde; aber eine plötzliche Verwandlung der jetzt bestehenden, durch das Bedürfniss geschaffenen deutschen Mittelschulen in slovenische wäre ein pädagogisches Unrecht, welches die Regierung am wenigsten begehen kann. Sind einmal die Lehrkräfte und Lehrmittel auch für höhere slovenische Schulen vorhanden, so wird die Regierung dem sich geltend machenden Bedürfniss auch hierin keinen Zwang anlegen, ebenso wie sie in der Volksschule dem Verlangen der Betheiligten freien Spielraum gewährt, weil sie das freie warme Leben in den Schulen befördern und nicht den bleiernen Finger des Gesetzes darauf legen will, und gerade deshalb auch am §. 6 des Volksschulgesetzes, wie er jetzt gegeben ist, festhalten muss.“

„Obljuba dolg dela“ — tako se glasi slovensk pregovor. Sveta dolžnost nam je, da opomnimo gospoda ministra na to, kar mislimo, da je pošteno govoril, a ne — hinavsko v deželnem zboru kranjskem.

Zabavno berilo.

Mlinar Matuc in njegovi otroci.

Podoba iz narodnega življenja.

Spisal Gomilšak. *)

(Konec.)

Zdaj jamejo ježiti se Matuci lasje. „Če najdete, ljubi gospod, pravo pomoč, naj me stoji, kolikor le hoče, platil vam bodem obilno s čistim srebrom!“ Tako prosi s povzdignjenimi rokami. „Pred vsem bode treba odstraniti znotranji vzrok bolezní“, reče dohtar, „in ta — zdi se mi — izvira iz srca. Saj me razumite, oče, vaša hči je zaljubljena.“

Mlinar pričel je, praskaje se za ušesi, jecljati: „Da, da, — morebiti — zdi se mi!“

„Ako vam je dekile drago, privolite pa v njene želje, kajti če je srce bolno, se ne prime nobeno zdravilo telesa.“

„Tako, tako?“ zaklical je Matuc, in roke lomeč letal po hiši sem ter tje, ko bi bil res ob pamet. Vi-

*) Častiti gosp. pisatelj poslal nam je to povest uže pred 16 leti, a izgubila se je po naključbi v množici rokopisov. Zadnje dni prišla nam je zopet v roke in mi nismo si mogli kaj, da ne bi je bili natisnili, ker je v njej mnogo lepega nauka in resnice.